

Ilyos — O‘ninchi raqam

Jeff Pippenger

2023-10-13

1856

Millerchilar harakati Ishayo kitobining yettinchi bobida miloddan avvalgi 742 yilda boshlangan oltmish besh yillik bashorat orqali ifodalangan edi. Ishayo tarixida sodir bo‘lgan o‘sha oltmish besh yil 1798 yildan 1863 yilgacha bo‘lgan oltmish besh yilni ifodalaydi. Alfa va Omega har doim boshlanish bilan birga oxirni ham namoyon etadi. Oltmish besh yillik bashorat Isroilning shimoliy va janubiy shohliklariga qarshi yetti karra la‘natni belgilab beradi. Shimoliy shohlikka qarshi birinchi yetti karra jazo miloddan avvalgi 723 yilda, Ishayo shoh Oxozga bu bashoratni taqdim etganidan o‘n to‘qqiz yil o‘tib boshlandi. Janubiy shohlikka qarshi oxirgi yetti karra jazo esa miloddan avvalgi 677 yilda, oltmish besh yilning oxirida boshlandi.

Efrayimga qarshi yetti karra bo‘lgan birinchi la‘nat 1798-yilda nihoyasiga yetdi; bu esa oxirzamon bo‘lib, o‘sha paytda Doniyor kitobining sakkizinchi va to‘qqizinchi boblaridagi Ulai daryosi haqidagi vahiy muhrdan yechildi. Bu, bashoratli ma’noda, ham birinchi farishtaning xabarining kelishini, ham Millerchilar harakatining bashoratli boshlanishini belgiladi. Yahudoga qarshi yetti karra bo‘lgan oxirgi la‘nat 1844-yilda nihoyasiga yetdi; bu esa uchinchi farishtaning xabarining kelishi edi. O‘n to‘qqiz yil o‘tib, 1863-yilda, bashoratning boshida ifodalangan oltmish besh yil Millerchilar harakatining tugashini va Laodikiya Yettinchi kun Adventistlari jamoatining boshlanishini belgiladi. 1863-yildan yetti yil avval, ya’ni 1856-yilda, Jeyms Uayt Millerchilar harakati endi Filadelfiya jamoati bo‘lmay qolganini, balki Laodikiya jamoatiga aylanganini ta’kidlashni boshladi. Uning nabirasi Ellen Uaytning tarjimai holini yozar ekan, 1856-yil tarixi va Laodikiya xabari haqida yozadi.

“Laodikiyaliklarga Xabar”

“Shanbaga rioya qiluvchi adventistlar Vahiy 2 va 3 dagi yetti jamoatga yo‘llangan xabarlar asrlar davomida nasroniy jamoatining tajribasini tasvirlaydi, degan nuqtai nazarni qabul qilgan edilar. Ularning xulosasiga ko‘ra, Laodikiya jamoatiga yo‘llangan xabar o‘sha paytda ular nominal adventistlar deb atay boshlagan, ya’ni yettinchi kun shanbasini qabul qilmagan kishilarga taalluqli edi. 9-oktabrdagi Review nashrining qisqa bir tahririy maqolasida Jeyms Uayt ayrim o‘yga toldiruvchi savollarni ko‘tardi; ularni quyidagi so‘zlar bilan boshlab bergan edi:”

“Savol yana yangidan ko‘tarila boshlamoqda: ‘Ey qo‘riqchi, tun haqida nima deysan?’ Hozircha faqat o‘zlari taalluqli bo‘lgan mavzuga e’tiborni qaratish uchun berilgan bir necha savolga joy bor, xolos. To‘liq javob, ishonamizki, tez orada beriladi.—Review and Herald, 1856-yil 9-oktabr.

U so‘ragan o‘n bir savoldan oltinchisi aynan Laodikiyaliklarga qaratilgan edi.

“6. Laodikeyaliklarning holati (iliq, sovuq ham emas, issiq ham emas) uchinchi farishtaning xabarini e’tirof etuvchilar jamoasining ahvolini munosib tarzda tasvirlab bermaydimi?
—O’sha manba.

“Oxirgi savol masalani ochib tashlaydi:

“11. Agar xalq sifatida ahvolimiz shu bo’lsa, Unda Haqiqiy Guvohning “maslahati”ga quloq solmas ekanmiz, Xudoning marhamatiga umid qilish uchun biror haqiqiy asosimiz bormi? Men senga olovda sinalgan oltinni Mendan sotib olishingni maslahat beraman, toki boy bo’lgaysan; va oq kiyimlarni, toki kiyingaysan va yalang’ochligingning uyati ko’rinmasin; hamda ko’zlaringni ko’ra olishing uchun ko’z malhami bilan surt. Men sevganlarning hammasini fosh etaman va tarbiyalayman; shuning uchun g’ayratli bo’l va tavba qil. Mana, Men eshik oldida turib, taqillataman; kimdir Mening ovozimni eshitib, eshikni ochsa, Men uning oldiga kiraman va u bilan birga ovqatlanaman, u esa Men bilan. G’olib chiqqanga Men O’z taxtimda Men bilan birga o’tirishni ato etaman, xuddi Men ham g’olib chiqib, Otam bilan Uning taxtiga o’tirganim kabi. Vahiy 3:18–21.—O’sha manba.

“Masalaning haqiqati Jeyms Uaytning ongida endigina yorisha boshlagani ravshan. Review jurnalining navbatdagi sonida aynan shu sarlavha ostida yetti jamoat haqida yetti ustunli taqdimot berildi. U kirish so’zida shunday deb bayon qildi:

“Biz ayrim zamonaviy sharhlovchilar bilan shunga qo’shilishimiz kerakki, bu yetti jamoat butun nasroniylik davri mobaynidagi zaminni qamrab oluvchi, vaqtning yetti davridagi nasroniy cherkovining yetti holatini ifodalaydi, deb tushunilishi lozim.—O’sha manba, 1856-yil 16-oktyabr.”

“So’ng u bashoratni qo’lga olib, har bir jamoat haqida alohida-alohida so’z yuritdi. Yettinchisi — Laodikiya jamoatiga kelgach, u shunday deb e’lon qildi:

Bu jamoatning ana shunday qayg’uli tasviri biz xalq sifatida naqadar kamtar qiluvchidir. Va bu dahshatli tasvir bizning hozirgi holatimizning eng mukammal surati emasmi? Aynan shunday; va Laodikiya jamoatiga qaratilgan bu qalbni titratuvchi guvohlikning kuchidan qochishga urinishning hech qanday foydasi bo’lmaydi. Rabbiy bizga uni qabul qilishimizga va undan foyda olishimizga yordam bersin.—Ibid.

“Laodikiya jamoatiga ikki ustun ajratganidan so’ng, uning yakunlovchi mulohazalari kuchli murojaatni ifoda etdi:

“Aziz birodarlar, biz dunyoni, nafsni va iblisni yengishimiz kerak, aks holda Xudoning Shohligida bizning hech qanday ulushimiz bo’lmaydi.... Darhol bu ishni qo’lga oling va imonda tavba qilayotgan Laodikeyalilarga berilgan marhamatli va’dalarni da’vo qiling. Egamiz nomi bilan turing va nuringiz Uning muborak ismining ulug’vorligi uchun porlasin.—Ibid.

“Maydondan kelgan javob hayratlanarli darajada kuchli edi. G. W. Holt 20-oktabr kuni Ohiodan shunday deb yozdi:

“Ha, men haqiqatan ham ishonamanki, Xudoning amrlari va Isoning imoniga ega bo‘lgan uchinchi xabardagi bizlar ushbu til qaratilgan jamoatimiz; va biz ko‘rishimiz uchun sinalgan oltin, oq kiyim va ko‘z surmasini so‘rashga qanchalik erta kirishsak, shunchalik yaxshi.—Ibid., 1856-yil 6-noyabr.

“Shimoli-sharqdan bu mavzu yuzasidan yangi bir ovoz eshitildi — bu Massachusetts shtatining Princeton shahridan bo‘lgan Stephen N. Haskell edi. U birinchi kun adventisti sifatida yigirma yoshida va‘z qilishni boshlagan edi; endi esa, uch yil o‘tib, u uchinchi farishtaning xabarida edi. Muqaddas Kitobni chuqur o‘rgangan bu kishi, White‘ning yetti jamoat masalasini tanishtirgan qisqa dastlabki tahririy maqolasini ko‘rgach, Review uchun batafsil bir maqola yozishni ma‘qul ko‘rdi.”

“Tilga olingan mavzu bir necha oydan beri men uchun chuqur qiziqish uyg‘otib kelmoqda.... Men bir muncha vaqtdan beri Laodikyaliklarga yo‘llangan xabar bizga tegishli, ya‘ni uchinchi farishtaning xabariga ishonadiganlarga tegishli, deb ishonishga yetaklandim; buning uchun men asosli deb biladigan ko‘plab sabablar bor. Men ulardan ikkitasini tilga olaman.—O‘sha manba.

“U buni shunday qiladi: o‘z xulosalariga ikki ustun ajratadi. Yakunlar ekan, u shunday deb e‘lon qildi:

“Uchinchi farishtaning xabari haqidagi nazariya hech qachon, aslo hech qachon, azizlarning solihligi bo‘lgan nikoh libosisiz bizni qutqarmaydi. Biz Egamizdan qo‘rqish ichida muqaddaslikni kamolga yetkazmog‘imiz kerak.—O‘sha manba.

“Jeyms Uayt Laodikiyadagi jamoatga yo‘llangan xabar haqidagi tahririy maqolalarini davom ettirar ekan, endi shanbani saqllovchi adventistlar Review‘da o‘qiyotgan tushunchalar hayratlanarli edi, biroq mulohazali va ibodatli ko‘rib chiqishdan so‘ng, ular tegishli ekani ayon bo‘ldi. Muharrirga yuborilgan xatlar deyarli umumiy kelishuvni ko‘rsatdi va uyg‘onish boshlanganini bildirdi. Bu jo‘shqin xabar shunchaki hayajon mahsuli emasligini 1857-yil aprelda nashr etilgan 3-guvohlikdagi birinchi maqola, “G‘ayratli bo‘l va tavba qil”, tasdiqladi. U shunday boshlanadi: “Rabbiy menga vahiyda jamoatning hozirgi loqayd holati haqida ba‘zi narsalarni ko‘rsatdi; men ularni sizlarga bayon qilaman.”—1T, 141-bet. Unda Ellen Uaytga Shaytonning jamoatga dunyoviy farovonlik va mol-mulk orqali qiladigan hujumlari haqida ko‘rsatilganlar bayon etilgan.” Arthur White, Ellen G. White: The Early Years, 1-jild, 342–344-betlar.

Milleritlar harakati bashoratda Filadelfiya jamoati sifatida boshlandi va 1856-yilda Laodikeya jamoatiga aylandi. Yetti yil o‘tgach, bu harakat yakunlandi va Yettinchi kun adventistlari jamoati Laodikeya jamoati sifatida boshlandi hamda Rabbimizning og‘zidan chiqarib tashlanmagunicha shundayligicha qoladi. Yuz qirq to‘rt mingning harakati Laodikeya jamoatining qo‘rasidan chiqqan, xuddi Milleritlar harakati Sardis jamoatining qo‘rasidan chiqqani kabi. Yuz qirq to‘rt mingning harakati Milleritlar harakatiga shu jihatdan parallelki, birinchi harakat Filadelfiyadan Laodikeyaga o‘zgargan bo‘lsa, oxirgi harakat Laodikeyadan Filadelfiyaga o‘zgaradi. Milleritlar tarixida Filadelfiyadan Laodikeyaga o‘tish nuqtasi aniq ravishda 1856-yil deb belgilangan, shuning uchun o‘tish nuqtasi oxirgi harakatda ham belgilanishi lozim, chunki Xudo hech qachon

o'zgarmaydi. O'tish nuqtasi Vahiy kitobining o'n birinchi bobida ko'chalarda o'ldirilgan ikki payg'ambar orqali aniqlanadi.

Va ular o'z guvohliklarini tugatganlarida, tubsizlik qa'ridan chiqadigan maxluq ularga qarshi urush qiladi, ularni yengadi va o'ldiradi. Ularning jasadlari buyuk shaharning ko'chasida yotadi; bu shahar ruhiy ma'noda Sado'm va Misr deb ataladi, Rabbimiz ham o'sha yerda xochga mixlangan. Vahiy 11:7, 8.

So'nggi harakat o'lib, so'ng tik turar va undan keyin bayroq sifatida tiriltirilur edi. Shu tariqa u Respublika shoxi bilan bir safga kelar edi. Respublika shoxi yirtqich uchun bir surat hosil qiladi, va u suratini hosil qilayotgan o'sha yirtqich Vahiy kitobining o'n yettinchi bobida tilga olinadi; o'sha yirtqich halokatli yara olgan beshinchi bosh ekanligi, va sakkizinchi bosh sifatida tiriltirilishi aniqlab ko'rsatiladi. U yettitadan bo'lgan sakkizinchi sifatida tiriltirilur edi.

Va bo'lgan, ammo hozir yo'q bo'lgan maxluqning o'zi sakkizinchidir; u yettidandir va halokatga ketadi. Vahiy 17:11.

Respublikachi shox o'sha maxluqning suratini hosil qilar edi va shu bois u o'ldiriladi, so'ngra esa tiriltiriladi. U tiriltirilganida, avvalgi yetti boshdan bo'lgan sakkizinchi bosh bo'lar edi. Protestant shox ham Respublikachi shox bilan bir xil yer maxluqi ustida minadi va xuddi o'sha bashoratli dinamikaga ega bo'lishi kerak bo'ladi. Millerchi harakatdagi Filadelfiyadan Laodikeyaga o'tish, so'nggi harakatdagi Laodikeyadan Filadelfiyaga o'tishni oldindan ko'rsatadi.

Oxirgi harakat 2020-yil 18-iyulda o'limli yara olganida, u Laodikiya sifatida o'ldi. Vahiy o'n birinchi bobda tasvirlangani kabi, u Filadelfiyaga o'tganida, u yettinchi jamoatlardan bo'lgan sakkizinchi jamoatni ifodalar edi. 2020-yildagi o'lim Respublika shoxi bilan parallel edi, chunki 1989-yildagi oxirzamon boshlangan vaqtdan beri oltita prezident bo'lgan edi. Oltinchi prezident o'limli yara oldi, bu yara 2024-yilda shifo topadi. Shunda o'sha bosh 1989-yildagi oxirzamon boshlangan vaqtdan beri Qo'shma Shtatlarning sakkizinchi boshi bo'ladi va u yettidan bo'lgan bo'ladi. Har ikkala shox ham sakkizinchiga aylanuvchi oltinchi edi. Bu haqiqat sinov muddati yopilishidan sal oldin muhrdan yechiladigan Iso Masihning Vahiyi xabarining katta bir qismidir.

Shu sababli, hozirgi tariximizning timsoli bo'lgan Millerchilar tarixini aniq tushunish muhimdir. Opa Uayt 1856-yilda Jeyms Uaytning Laodikiya haqidagi ushbu harakatga tatbiqini tasdiqlagan, demak bu insoniy mantiqdan kelib chiqqan tatbiq emas. Yettinchi kun Adventistlari cherkovi qonuniy jihatdan Respublika shoxi bilan bog'lanishidan yetti yil oldin, u ilhom orqali Laodikiya jamoati sifatida belgilangan edi. Bu shuni anglatadiki, Yettinchi kun Adventistlari cherkovi tarixida u yalang'och, kambag'al, ko'r, baxtsiz va ayanchli bo'lganidan boshqa holatda bo'lgan biror kun ham hech qachon bo'lmagan. Ushbu bashoriy voqelik Hizqiyo kitobining sakkizinchi bobidagi tobora kuchayib boruvchi to'rtta jirkanchlikni Adventizmning to'rt avlodi sifatida tanib olish uchun kontekst va asos beradi.

Millerchilar tarixiga Ishayo yettinchi bobdagi oltmish besh yil tuzilmasi nuqtai nazaridan yondashilganda, yetti zamon haqidagi bashorat Millerchilar harakatining butun tarixini qamrab oluvchi bashoratli soyabon ekanligi tan olinishi lozim. 1856-yilda Laodikiya jamoatiga yo'llangan

xabar Millerchi Adventizm uchun hozirgi haqiqatga aylandi. Laodikiya xabarini taqdim etuvchi Jeyms yoki Ellen Uayt emas edi; u Sodiql va Haqiqiy Shohid edi.

Laodikiyadagi jamoatning farishtasiga yozgin: Omin, sodiql va haqiqiy Shohid, Xudoning yaratuvchanligining boshlanishi shunday demoqda: Men sening ishlaringni bilaman: sen na sovuqsan, na issiqsan; qani edi, sovuql yoki issiql bo‘lsang. Shunday ekan, iliqsan, sovuql ham emassan, issiql ham emassan, Men seni og‘zimdan qusib tashlayman. Chunki sen: “Men boyman, boyligim ko‘p, hech narsaga muhtoj emasman”, deysan; ammo o‘zingning baxtsiz, ayanchli, kambag‘al, ko‘r va yalang‘och ekaningni bilmaysan. Senga Maslahat beraman: boy bo‘lishing uchun Mendan olovda sinalgan oltin sotib olgin; kiyinishing uchun oql kiyimlar ham olgin, toki yalang‘ochligingning sharmandaligi ayon bo‘lmasin; va ko‘rishing uchun ko‘zlaringga surma surtgin. Men sevganlarning barchasini fosh qilaman va tarbiyalayman; shuning uchun g‘ayratli bo‘lgin va tavba qilgin. Mana, Men eshik oldida turib, taqillatib turibman: kimdir Mening ovozimni eshitib, eshikni ochsa, Men uning oldiga kiran va u bilan birga ovqatlanaman, u ham Men bilan. G‘olib kelganga Men O‘z taxtimda Men bilan birga o‘tirishni ato etaman, xuddi Men ham g‘olib kelib, Otam bilan Uning taxtiga o‘tirganimdek. Qulog‘i bor kishi Ruhning jamoatlarga nima deyayotganini eshitsin. Vahiy 3:14–22.

Haqiqiy Shohid shuni ta‘kidlaydiki, agar biror kishi Uning ovozin “eshitsa”, U ichkariga kirib, “u bilan birga ovqatlanar” edi. Agar Laodikiya eshikni ochsa, Masih ichkariga kirib, ular bilan birga ovqatlanar edi. Agar Masihga kirishga ruxsat berilsa, U bir xabar olib kiradi, chunki ovqatlanish ramzi xabarning qabul qilinishini ifodalaydi. Bu xabarni shunchaki Laodikiya xabari sifatida umumlashtirish mumkin, ammo bu U taklif etayotgan xabarning nimani anglatishini juda yuzaki ko‘rib chiqish bo‘ladi. 1856 yilda Hiram Edson sakkiz maqoladan iborat bir turkumni taqdim etdi; unda Xudoning farishtalari William Millerga tanitib, e‘lon qilishga yetaklagan eng birinchi “vaqt bashorati” haqidagi tushunchani kengaytiradigan bashoratli ma‘lumotlar jamlangan edi. O‘sha sakkiz maqolada Edson Ishayo yettinchi bobidagi oltmish besh yilni to‘g‘ri aniqlaydi.

Millerning ishining boshlanishi yetti zamonning kashf etilishi edi, va uning xizmati nomi bilan atalgan harakat nihoyasiga yetishidan yetti yil oldin, ayni o‘sha bashoratning yanada chuqurroql vahyi Millerchi Adventizmga taqdim etildi. Ular ilhom orqali Laodikiyaliklar deb aniqlangan ayni yilda u ularga taqdim etildi. Bashoratli tarzda, ikki ming besh yuz yigirma kundan keyin, 1863 yilda, Millerning bashoratli vaqt haqidagi ilk kashfiyoti rad etildi. Advent harakati uchun Laodikiya xabari 1856 yilda keldi, va Rabbii eshik qoqib, O‘zi uchun kirish yo‘lini topa oladimi, deb ko‘rish uchun sakkiz maqola bilan sakkiz marta taqillatdi. Harakatning nihoyasida, Sodiql Shohid O‘z xalqi bilan birga harakatning boshidan boshlab berilgan vaqt haqidagi eng birinchi xabar ustida dasturxon atrofida o‘tirib, taomlanishni istadi. Uning xalqi yeyishni rad etdi, va yetti yil, ya‘ni ikki ming besh yuz yigirma bashoratli kundan keyin, Uning xalqi Uilyam Millerning qo‘liga berilgan Dovudning kaliti bilan ochilgan eshikni yopdi. Ular o‘zlariga yolg‘on bilan oziql bergan eski bir samariyalik payg‘ambarga qaytdilar va shu tariqa eshak bilan sher orasida o‘lish uchun o‘z taqdirlarini muhrladilar.

1856-yilda protestant shoxi vahiy vodiysining inqirozida edi, chunki vahiy bo‘lmagan joyda xalq halok bo‘ladi. 1856-yilda respublikachi shox ham inqirozda edi.

1856-yil Kanzas–Missuri chegara urushi, ya’ni «Qonga botgan Kanzas» nomi bilan tanilgan shiddatli to‘qnashuvning davom etishi bilan belgilandi. Kurash Kanzasning Ittifoqqa erkin shtat sifatida kiradimi yoki qul shtati sifatida kiradimi, degan masala ustida kechdi. Mojaro qullik tarafdori va qullikka qarshi bo‘lgan ko‘chib kelganlar o‘rtasidagi zo‘ravon to‘qnashuvlarni o‘z ichiga oldi.

1856-yil 22-may kuni Amerika Qo‘shma Shtatlari Senati majlislar zalida ham zo‘ravon bir hodisa yuz berdi: Janubiy Karolinadan bo‘lgan, qullik tarafdori kongressmen Preston Bruks Massachusettslik senator Charlz Samnerga hassasi bilan shafqatsizlarcha hujum qildi. Samner “Kanzasga qarshi jinoyat” nomli qullikka qarshi nutq so‘zlagan edi, bu esa Bruksni qattiq ranjitgan edi. Hassa bilan savalash hodisasi qullik masalasi yuzasidan Shimol va Janub o‘rtasida tobora kuchayib borayotgan taranglikni yaqqol ko‘rsatdi.

1856 yilda Respublikachilar partiyasi 1854 yilda qabul qilingan, yangi hududlarga qullikning yoyilishiga qarshi tobora kuchayib borayotgan muxolifatni yuzaga keltirgan Kanzas–Nebraska qonuni sabab bo‘lgan siyosiy notinchlikka javoban tashkil etildi. Partiyaning birinchi milliy qurultoyi Filadelfiyada bo‘lib o‘tdi va 1856 yilgi saylovda Jon C. Fremont ularning prezidentlikka birinchi nomzodi etib tanlandi.

Kanzas–Nebraska akti Kanzas va Nebraska hududlarini tashkil etdi hamda o‘sha hududlardagi ko‘chib kelganlarga o‘z chegaralari ichida qullikka ruxsat berish-bermaslik masalasini o‘zlari hal etish imkonini berdi. “Xalq suvereniteti” deb atalgan bu tamoyil amalda 1820-yildagi Missuri murosasini bekor qildi; mazkur muros Luiziana hududida 36°30’ paralleldan shimolda qullikni taqiqlagan edi. Bu akt hududlardagi qullik masalasiga chuqur ta’sir ko‘rsatdi. U mintaqaviy keskinliklarni yana alanga oldirdi, chunki u ilgari erkin yer deb hisoblangan hududlarga, masalan, Kanzasga qullikning yoyilishi ehtimolini ochib berdi. Kanzas–Nebraska aktining qabul qilinishi ortidan Kanzas hududiga qullik tarafdori hamda qullikka qarshi bo‘lgan ko‘chib kelganlar oqimi yopirildi; ularning har biri xalq suvereniteti bo‘yicha ovoz berish natijasiga ta’sir ko‘rsatishga umid qilardi. Hudud ustidan nazorat uchun bo‘lgan bu raqobat zo‘ravon to‘qnashuvlarga va 1856-yilda “Qonli Kanzas” nomi bilan tanilgan qonunsizlik davriga olib keldi.

1856-yildagi prezidentlik saylovi muhim siyosiy voqea edi. Unda Demokratik partiyadan Jeyms Byukenen, Respublikachilar partiyasidan Jon C. Fremont va Amerika partiyasidan sobiq Prezident Millard Fillmor o‘rtasida uch tomonlama kurash bo‘lib o‘tdi. Jeyms Byukenen saylovda g‘alaba qozonib, Amerika Qo‘shma Shtatlarining 15-Prezidenti bo‘ldi.

Jeyms Byukenenning prezidentligi, asosan, Shimol va Janub o‘rtasida kuchayib borayotgan taranglik hamda bo‘linishlarni samarali tarzda bartaraf eta olmaganligi bilan tanilgan; bu holat, oxir-oqibat, u lavozimni tark etganidan ko‘p o‘tmay Amerika Fuqarolar urushining boshlanishi bilan yakun topdi. Uning prezidentligi, rahbarlik va inqirozni boshqarish borasidagi ana shu jiddiy muvaffaqiyatsizliklar sababli, ko‘pincha Amerika tarixidagi eng omadsiz prezidentliklardan biri sifatida baholanadi.

1857-yildagi badnom Dred Scott qarori qullar, xoh qullikda bo'lsin, xoh ozod bo'lsin, fuqaro emasligi va federal sudlarda da'vo qo'zg'ata olmasligini e'lon qildi. Shuningdek, u Kongress Qo'shma Shtatlar hududlarida qullikni taqiqlay olmasligini ham e'lon qildi. Demokrat Buchanen qullik tarafdori bo'lgan Dred Scott qarorini omma oldida ma'qulladi.

Demokrat B'yukenenning qullab-quvvatlagan qullik tarafdori mavqei nafaqat keskinliklarning Fuqarolar urushigacha kuchayib borishiga yo'l qo'ydi, balki uning mamlakat iqtisodiyotini boshqara olmasligi 1857 yilgi Vahimani keltirib chiqardi; bu esa Buyuk Depressiyadan oldingi Amerika tarixidagi eng yirik iqtisodiy tanazzullardan biri edi. 1857 yilgi Vahima bir necha yil davom etgan og'ir iqtisodiy depressiyaga sabab bo'ldi. Korxonalar va banklar yopildi, ishsizlik ortdi va fond bozori pasaydi.

Buchanan prezidentligi davrida Janubiy shtatlar Ittifoqdan ajralib chiqish jarayonini boshladilar va 1860-yilda respublikachi Abraham Linkolnning saylanishiga javoban Ittifoqdan chiqib ketdilar. Buchanan ajralib chiqish inqiroziga nisbatan sust yondashuvni tutdi va federal hukumat ajralib chiqishni majburan to'xtatishga vakolati yo'q, deb ta'kidladi. Qat'iy chora-tadbirlarning yo'qligi ajralib chiqish harakatining kuchayishiga imkon berdi. Uning kuchli rahbarlik ko'rsata olmagan va ajralib chiqish inqirozini hal etish uchun qat'iy choralar ko'rishga istaksizligi Janubda Ittifoqdan harbiy qarshilikka duch kelmasdan chiqib ketish mumkin, degan tasavvurning shakllanishiga hissa qo'shdi.

1860-yilda birinchi Respublikachi prezident bo'lgan Avraam Linkoln saylandi. 1863-yil 1-yanvarda Prezident Linkoln yakuniy Emansipatsiya Proklamatsiyasini imzoladi va e'lon qildi; unda Konfederatsiya nazorati ostidagi hududlarda qullikda saqlanayotgan barcha kishilar ozod qilinishi lozimligi bildirilgan edi. Ushbu ijro farmoyishi Fuqarolar urushiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi, chunki u mojaroni nafaqat Ittifoqni saqlab qolish, balki qullikka barham berish uchun ham olib borilayotgan kurashga aylantirdi. Emansipatsiya Proklamatsiyasi qullikda saqlanayotgan barcha shaxslarni darhol ozod qilmadi. U ayniqsa Konfederatsiya nazorati ostidagi hududlarga tatbiq etilar edi; bu hududlarda Ittifoqning vakolati cheklangan edi. Ittifoq qo'shinlari ilgarilab borib, Konfederatsiya hududlari ustidan nazoratni qo'lga kiritar ekan, proklamatsiya ijro etildi va o'sha hududlardagi qullikda saqlanayotgan kishilar ozod qilindi. Emansipatsiya Proklamatsiyasi Qo'shma Shtatlarda qullikning oxir-oqibat bekor qilinishi yo'lidagi hal qiluvchi qadam bo'ldi hamda 1865-yil 6-dekabrda qabul qilinib ratifikatsiya qilingan AQSh Konstitutsiyasiga O'n uchinchi tuzatishning qabul qilinishi uchun zamin yaratdi.

1850-yillardan boshlab Respublika shoxi qullik masalasi inqirozi ichida edi. Mamlakatdagi ikki asosiy bo'linish siyosiy tafakkurning ikki asosiy sinfi tomonidan ifodalangan edi. 1856 yilda qullikka qarshi va qullik tarafdori guruhlar qullik haqidagi o'z qarashlarini saqlab qolish maqsadida Kanzas hududiga ko'chib o'ta boshlaganlarida, ayni o'sha paytda Filadelfiya Laodikiyadan ajratilayotgan edi va shu bilan ajralish jarayoni boshlandi. Demokratlar qullik tarafdori, Respublikachilar esa qullikka qarshi edilar.

1856-yilda Qonli Kanzas yaqinlashib kelayotgan urushning kichik bir timsoli edi. O'sha yili qullik tarafdori bo'lgan bir demokrat Respublikachi shoxning boshlig'i etib saylandi va uning samarasiz

rahbarligi, mana shu soʻnggi kunlargacha, samarasiz prezidentlikning ramziga aylandi. U Byukenen prezidentligi ortda qoldirgan tartibsizlikni bartaraf etishga majbur boʻlgan birinchi Respublikachi prezidentdan oldin keldi.

1863-yilga kelib, Respublika shoxi Vahiy kitobining oʻn uchinchi bobidagi yer hayvoni tarixidagi eng muhim ijro farmonini chiqardi. Ijro farmoni qullik masalasiga qaratilgan edi. Bayonotning bir bandida shunday deyiladi: “Rabbimizning bir ming sakkiz yuz oltmish uchinchi yili yanvar oyining birinchi kunidan boshlab, Qoʻshma Shtatlarga qarshi isyonda boʻlib turgan har qanday shtat yoki shtatning belgilangan qismi hududida qul sifatida saqlanayotgan barcha shaxslar oʻsha vaqtdan eʼtiboran, bundan buyon va abadiy ozod boʻladilar; va Qoʻshma Shtatlarning Ijroiya Hukumati, shu jumladan uning harbiy va dengiz kuchlari hokimiyati, bunday shaxslarning erkinligini tan oladi va himoya qiladi hamda ularning haqiqiy erkinligiga erishish yoʻlida qilishi mumkin boʻlgan har qanday saʼy-harakatlarini, yoki ulardan birortasining shunday saʼy-harakatlarini bostirish uchun hech qanday ish yoki ishlar qilmaydi.” Garchi oʻsha paytda qullik muammosining hal etilishi tarixan toʻliq boʻlmagan boʻlsa-da, Linkoln: “har qanday shtat ichida qul sifatida saqlanayotgan barcha shaxslar ... oʻsha vaqtdan eʼtiboran, bundan buyon va abadiy ozod boʻladilar”, deb yozganida, Konstitutsiyaning mohiyati eʼtirof etilgan edi.

Linkoln Konstitutsiyada ifoda etilgan asosiy tamoyilga, yaʼni “barcha insonlar teng yaratilgan”ini bildiruvchi tamoyilga qaytayotgan edi. Linkoln oʻzining asosiy haqiqatlariga qaytayotgan ayni bir vaqtda, protestant shoxi oʻzining asosiy bashoratini, yaʼni qullik haqidagi bashoratni rad etayotgan edi. Shuning uchun, Respublikachi shox qullik masalasiga doir oʻz tarixidagi eng muhim “ijro farmoni”ni aynan oʻsha paytda chiqarayotgan bir vaqtda, protestant shoxi ham Musoning qasamyodi va laʼnati bilan ifodalangan qullik bashorati haqida oʻz bashoratli tarixidagi eng muhim ijro farmonini chiqardi. Respublikachi shox asoslarga qaytishni tanladi, protestant shoxi esa oʻz poydevorini rad etishni va oʻziga hech qachon qaytmaslik buyurilgan narsalarga qaytishni tanladi.

1863-yilda Respublikachi shox qadimgi Isroil podsholigi Yorovoam va Raxavoam davrida ikkiga boʻlingani kabi, ikki lagerga boʻlingan edi. 1863-yilda Protestant shox qonuniy ravishda Respublikachi shoxga birlashtirildi; bu Yorovoamning Baytil va Dandagi ikki qurbongohi orqali ifodalangan. Ikki shox tarix davomida bir-biriga parallel ravishda harakat qiladi, va 1863-yil tarixi, ayniqsa, oxirgi kunlar tarixini ifodalaydi.

Millerchilar tarixi bir yuz qirq toʻrt mingning tarixida ayrim paygʻambarlik shartlari bilan takrorlanadi. Ana shu shartlardan biri shuki, Millerchilar tarixidagi nishon qilingan tinglovchilar dastlab harakatdan tashqaridagilar, undan keyin esa harakatning oʻzi edi. Bir yuz qirq toʻrt ming harakatida Vahiy kitobining oʻn sakkizinchi bobidagi ikki ovoz ikki nishon qilingan tinglovchini aniqlaydi, ammo bu nishonlar Millerchilar tarixidagining teskarisidir. Birinchi nishon — Xudoning xalqi, ikkinchi ovoz esa hali Bobil ichida boʻlgan Xudoning boshqa suruvidir.

Yana bir bashoratli ehtiyot shuki, har ikkala tarix ham bir jamoatdan boshqasiga oʻtsa-da, Milleritlar Filadelfiyadan Laodikegacha koʻchdilar, uchinchi farishtaning qudratli harakati esa Laodikeyadan Filadelfiyagacha oʻtadi. Bu shuni koʻrsatadiki, Milleritlar oltinchi jamoatdan yettinchi jamoatga oʻtdilar, yuz qirq toʻrt ming esa yettinchi jamoatdan yetti jamoatning oʻzidan

bo‘lgan sakkizinchi jamoatga o‘tadilar.

Respublikachi shox o‘z harakatini 1863 yil atrofidagi tarixda qullikni yoqlovchi millatdan qullikka qarshi millat sari boshladi. O‘sha tarixning inqirozi ushbu “oxirgi kunlar”dagi ayni qarama-qarshi tomonlar bo‘lgan ikki siyosiy partiyani shakllantirdi. O‘sha tarixdagi birinchi Respublikachi prezident urush tugaganidan atigi bir necha kun o‘tib suiqaqd qurboni bo‘lganidek, so‘nggi Respublikachi prezident ham ramziy ma’noda o‘ldirildi va dunyo shodlanib turgan bir paytda ko‘chada o‘lik holida qoldirildi. U nafaqat Fuqarolar urushi tugaganidan bir necha kun o‘tib, balki yakuniy fuqarolar urushi boshlanishidan sal oldin o‘ldirildi.

Birinchi Respublikachi prezidentdan oldin Amerika tarixidagi eng samarasiz prezident kelgan edi, va oxirgi Respublikachi prezidentdan oldin ham xuddi shunday bo‘ladi. Birinchi Respublikachi prezidentdan oldin kelgan Demokratik prezidentning samarasizligi fuqarolar urushiga aylanib ketgan inqirozni tezlashtirdi, va ayni o‘sha samarasizlik hozir ham yuz bermoqda. Oxirgi Respublikachi prezidentdan oldin keladigan Demokratik prezident iqtisodiyotni shunday boshqardiki, buning natijasida o‘sha davrgacha Amerika tarixidagi eng yirik iqtisodiy qulash yuz berdi. Ikki shox Yakshanba qonunigacha parallel ravishda davom etadi. 1863-yilda har ikkala shoxning birinchi avlodi boshlandi, va har ikkala shox uchun ham to‘rtinchi hamda so‘nggi avlod sharqqa yuzlanib, quyoshga sajda qilayotgan bo‘ladi.

Ilyos xabari har doim ogohlantirish xabarini tasdiqlovchi Xudoning hukmlari bilan birga keladi. Dunyo jamiyati hozir To‘fondan oldingi odamlar kabi yashamoqda. Ular yeb-ichmoqda va yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan har qanday muammoni globalist texno-gigantlar hal etishiga umid qilmoqda. Xudoning Kalomi dunyo hozir ulkan bir inqiroz yoqasida turganini ko‘rsatmoqda.

“‘Tunning ahvoli qanday?’ Men bu xabarlarning mohiyatini angelayapmanmi? Ular buyuk najotbaxsh tuzumning yakunlovchi ishida tutgan o‘rnini tushunamanmi? Men ‘bashoratning ishonchli kalomi’ bilan shunchalik tanishmanki, atrofimda sodir bo‘layotgan voqealarda kelayotgan Shohning hatto eshik oldida turganiga ijobiy dalillarni ko‘ra olayapmanmi? Xudo menga bergan nur nuqtai nazaridan, zimmamga yuklangan mas’uliyatni his etyapmanmi? Uning boshqaruvchisi sifatida menga ishonib topshirilgan har bir iste’dodni halok bo‘layotganlarni qutqarish yo‘lida to‘g‘ri yo‘naltirilgan sa’y-harakatda ishlatyapmanmi? Yoki men iliq-sovuq va beparvomanmi, qisman yovuz dunyo bilan aralashib ketgan holda, Xudo menga bergan vositalar va qobiliyatni asosan o‘z nafsimni qondirishga sarflab, Uning ishining ilgari surilishidan ko‘ra o‘z qulayligim va rohat-farog‘atim haqida ko‘proq qayg‘uramanmi? Men o‘z yo‘lim bilan ‘dunyoda tobora kuchayib borayotgan, Yettinchi kun adventistlari karnayni noaniq sado bilan chalmoqda va dunyoparastlar yo‘lidan bormoqda, degan ishonchni’ mustahkamlayapmanmi?’”

“Biz dunyoni ularning gunohlari uchun jazolashga yaqinlashayotgan Xudoning qadam tovushlarini eshitmoqdamiz. Zamonning oxiri bizga juda yaqin. Dunyo aholisi kuydirilish uchun bog‘lam-bog‘lam qilib bog‘lanmoqda. Siz ham begona o‘tlar bilan birga bog‘lanib qolmoqchimisiz? Har yili minglab va ming-minglab hamda o‘n ming karra o‘n ming jon halok bo‘layotganini, o‘z gunohlari ichida o‘layotganini anglayapsizmi? Xudoning balolari va hukmlari allaqachon o‘z ishini qilmoqda, va haqiqat nuri ularning yo‘liga sochilmagani sababli

jonlar halokat sari ketmoqda.” General Conference Daily Bulletin, 1897-yil 1-aprel.

Jonim bilan tunlarda Seni orzu qildim; ha, ichimdagi ruhim bilan Seni sahardanoq izlayman; chunki hukmlaring yer yuzida bo‘lganda, dunyo ahlining odamlari solihlikni o‘rganadilar. Ishayo 26:9.